

OROSZ LÁSZLÓ: STÁCIÓK A NEMZETHALÁL FELÉ VEZETŐ ÚTON

ÉLŐ MÚLT

Az erdélyi szászok hetven éve a Kiegyezés és a második bécsi döntés között

Alig egy évtized telt el a második világháború után, amikor az emigrációba kényszerült erdélyi szász értelmiség színe-java nagy jelentőségű – többnaposra húzódó – tanácskozásra gyűlt össze annak érdekében, hogy közösen végiggondolja és megvitassa nagy múltú közösségük jövőjének, megmaradásának lehetőségeit. Ekkorra jórészt túl voltak már azokon a szörnyű megrázkódtatásokon, amelyek a világháború során amúgy is megfogyatkozott népük több tízezres tömegeit sújtották az elhurcolások (ahogyan ők mondják: a „Verschleppung”) és az elűzés/kitelepítés (a „Vertreibung”) formájában. Hosszú évszázadoknak a megmaradásért vívott sikeres harcai után ezek az évek a csöndes haláltusát jelentették számukra.

Ha a romániai német polgári lakosságnak (és többi kelet-közép-európai sors társuknak) a Szovjetunióban végzett jóvátételi „rabszolgamunkájára” történeti távlatból visszatekintünk, közös vonásként kell rögzítenünk, hogy a „kollektív bűnösség” kollektív büntetését felügyelő kommunista hatóságok az emberi élet értékét semmibe vették: az „elhullottakkal” nem kellett elszámolniuk. Ám ugyanez érvényes a „hazai” földön deportáltakra, a Bărăgan (a Román-alföldnek déli és keleti irányból a Duna által határolt, embertelen klimatikus viszonyokkal rendelkező, épp ezért gyéren lakott vidéke) lecsapolása, feltörése és termővé tétele céljából odahurcolt szerencsétlen tömegek sorsára is. Ők a következetes román politika áldozatai voltak, hisz mint azt Gheorghe Gheorgiu Dej már 1945 februárjában megállapította, „az erdélyi némettség felszámolódnó etnikai csoport”.

Említett tanácskozásukon – 1954-ben – az erdélyi szász kulturális elit tagjai helybenhagyták néhai társuk, a nagyszebeni Hans Schwarz (1893–1949) – az 1947 tavaszi állapotokat rögzítő – helyzetjelentését, mely szerint „[...] ha csoda nem történik, márpedig csodára nem számíthatunk, népünk halálra van ítélve. El fogunk párologni, akár egy csepp víz a forró kályhalapon.” Így aztán a tragikus hangulatú összejövetel egy hajdan virágzó, nagy múltú közösség gyászjelentésének megfogalmazásával zárult, minthogy a résztvevők arra jutottak, hogy az erdélyi szászságnak szülőföldjén semmilyen kilátás és hosszú távú életlehetőség nem maradt, ily módon vissza kell települnie egykori kibocsátó területére, azaz német földre, ahonnet jó nyolcszáz éve elei elindultak a messi keletre.

Így történhetett meg, hogy a második világháború idején még negyedmilliós erdélyi szászság az 1944 ősztől megindult (előbb spontán, majd szervezett, a potsdami határozattal legitimált) migrációs folyamat – mint első ütem – nyomán tízezreket veszített a lélekszámából.

A második ütemet Ceaușescu időszaka jelentette. Ekkor újabb százezres nagyságrendű volt a fogyatkozás, minthogy 1969-ben a „Kárpátok géniusza” olyan megállapodást kötött az akkori NSZK-val, mely a német nemzetiségű lakosság kivándorlásának folyamatos biztosítását irányozta elő (2007-es lezárással kalkulálva). Mindezt úgy elrendezve, hogy Berlin fejenként 10 ezer márkát fizetett a román ál-